

Dobrý den,

dne 14. 3. 2011 obdrželo Ministerstvo kultury Vaši žádost o informaci, zda lze státem vyplacené prostředky na platy duchovních v současné době vnímat jako částečnou nápravu majetkové i morální křivdy, která v minulosti vůči církvím udála. K tomu uvádíme následující:

Financování jednotlivých církví a náboženských společností je v současné době nadále upravováno zákonem č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů.

Tento zákon je reliktem doby svého vzniku a byl přijat v rámci perzekuce páchané na území tehdejšího Československa po 25. únoru 1948 ze strany totalitního státu vůči věřícím a jejich církvím a náboženským společnostem. Zdaleka nikoliv jediným projevem této perzekuce bylo odejmutí většiny majetku církvím a náboženským společnostem a jejich jednotlivým právnickým osobám. Dělo se tak na základě aplikace původních právních norem z doby před rokem 1948 (např. zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy) anebo na základě nových zákonů či podzákoných předpisů (např. zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě, zákon č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech, zákon č. 185/1948 Sb., o zestátnění léčebných a ošetrovacích ústavů a o organizaci státní ústavní léčebné péče). Majetek církví a náboženských společností byl v řadě případů odejmut rovněž na základě opatření provedených mimo rámec tehdy platných právních předpisů nebo v přímém rozporu s nimi. Proti těmto mocenským zásahům do vlastnických práv církevních a náboženských subjektů neexistovala před 1. lednem 1990 účinná právní ochrana v soudním nebo správním řízení, neboť totalitní stát užíval právě soustavy těchto orgánů jako prostředků k represí a potlačování náboženské svobody.

Církev a náboženské společnosti byly zbaveny materiální a finanční základny jako předpokladu institucionální svobody a v celém rozsahu byly na základě zákona č. 218/1949 Sb. (tj. pod záminkou jejich finančního zabezpečení státem) odkázány na příjmy ze státního rozpočtu. Cílem přijetí zákona č. 218/1949 Sb. a na něj navazujících právních předpisů (až do roku 1990) tudíž nebyla kompenzace zestátnění církevního majetku, nýbrž vznik a prohloubení přímé ekonomické závislosti církví a náboženských společností na státu a výkon kontroly a represe.

Ke vztahu majetkového narovnání a zákona o hospodářském zabezpečení církví se vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. 7. 2010, kde konstatoval: „V případě dotčených církví a náboženských společností se jedná nejen o obecný praktický i symbolický význam přijetí zákonů "o zmírnění některých majetkových křivd", tedy o morální závazek demokratického právního státu vůči osobám stíženým systematickým porušováním základních práv v době komunistického režimu, které často zároveň patří k těm, kterým Česká republika vděčí za svůj nynější demokratický a právní charakter, nýbrž zároveň - co do někdejší ekonomické základny církevní a náboženské činnosti - o zejména tristní historickou realitu plnění explicitních závazků státu vůči (historickým) církvím a náboženským společnostem, které na sebe převzal zákonem č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů ...“

Současná vláda se k této otázce vyslovila ve svém programovém prohlášení takto: „Vláda uznává historické a nezastupitelné postavení církví a náboženských společností jako tradičních institucí, které jsou součástí společnosti. Cílem vlády je co nejdříve uzavřít otázku vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi tak, aby mohly být napraveny některé křivdy, a církve a náboženské společnosti mohly tak plnit své funkce nezávisle na státu.“

Pro Ministerstvo kultury je otázka řešení majetkového narovnání s církvemi a náboženskými společnostmi nadále jednou ze stěžejních priorit. Podrobnější informace k historii této problematiky jsou uvedeny na webových stránkách Ministerstva kultury viz <http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/default.htm>.

S pozdravem

Ing. Pavla Bendová
ředitelka odboru církví